

FINANSAL YATIRIM EĞİLİMİ İLE İŞLETMECİLİK BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ: UŞAK İLİ ÖRNEĞİ*

THE INVESTIGATION OF RELATIONSHIPS BETWEEN FINANCIAL INVESTMENT TENDENCY AND ENTREPRENEURSHIP SKILLS: AN EXAMPLE OF UŞAK PROVINCE IN TURKEY

Yrd.Doç.Dr.Ercan ÖZEN**
Öğr.Grv.Erol KORKMAZ***

ÖZET

Bu çalışmada, Uşak ilinin finansal yatırım eğilimi ile işletmecilik becerisi arasında etkileşimin boyutu araştırılmıştır. Araştırmada, Uşak ilinin 2010 yılındaki finansal yatırımları ile aynı yıla ait işletmecilik verileri karşılaştırılmıştır.

Uşak ilinin finansal yatırım kabiliyeti bakımından Türkiye’de ön sıralarda olmasına rağmen, bu başarısını işletmecilikte aynı biçimde gösteremediği görülmüştür. Diğer taraftan da, Uşak ilindeki işletmeciliğin yapısal değişim içinde olduğu gözlenmiştir. Uşak ilinde küçük işletmeler ağırlığını kaybederken, büyük işletmeler ön plana çıkmaya başlamıştır.

ABSTRACT

In this study, the dimension of relationships between financial investment tendency of Uşak province and its entrepreneurial skills have been investigated. In this study, financial investments of this province are compared with the same year’s business data in 2010.

Despite the fact that Uşak is in a good position in Turkey in view of financial investment ability, it can’t show this success in business platform. On the other hand, it has been monitored that business is in the process of structural changing in Uşak. While small business is losing their importance, big business is beginning to go up

Uşak, Tasarruf, Finansal Yatırım, İşletme, Girişimcilik

Jel Sınıflaması: G00, L26, E21, G11

Uşak, Savings, Financial Investment, Business, Entrepreneurship

Jel Classification: G00, L26, E21, G11

* Bu çalışma yeniden düzenlenmeden önce, “Uşak İlinin Finansal Tasarruf Eğilimi ile Sosyo-ekonomik Gelişmişlik ve Rekabet Gücü Arasındaki İlişki ve Türkiye’deki Konumu Açısından Analizi” başlığı altında II.Uşak Sempozyumunda sunulmuştur.

** Uşak Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, ercan.ozen@usak.edu.tr

*** Uşak Üniversitesi, Ulubey MYO, İşletme Programı, ekorkmaz@usak.edu.tr

1. GİRİŞ

Bireyler çalışarak elde ettikleri gelirlerini, günlük ihtiyaçlarını karşılamak için kullanır. Günlük ihtiyaçları karşıladıktan sonra, geri kalan gelirlerini de ileride ortaya çıkabilecek ihtiyaçlarını karşılamak üzere biriktirirler. Bu birikimler tasarruf adını alır. Tasarruflar fertler tarafından değişik biçimlerde değerlendirilir. Bu tasarruflar banka mevduatı, bono, tahvil ve hisse senedi gibi finansal araçlara yatırıldığında reel kesime doğrudan ya da dolaylı olarak kaynak transfer edilmiş olur.

Tasarrufların üretken yatırımlara yönlendirilmesi ile ülkenin veya bir bölgenin toplam üretimi artar. Bu üretim artışı refah artışına olanak verir. Refah artışı; gelir dağılımının daha adil olması, mal ve hizmetlere daha kolay ulaşabilme, teknolojiden daha kolay faydalanma vb. biçimlerde kendini gösterir.

Bu bağlamda; bireylerin tasarruf alışkanlıkları, tasarrufların değerlendirilme biçimi, sermaye birikiminin ekonomik kalkınma üzerindeki etkileri, literatürde araştırmacıların ilgilendikleri başlıca konuları oluşturmuştur. Tasarrufların değerlendirildiği finansal piyasaların büyüklüğü ile ekonomik büyüme arasında çok sayıda bilimsel çalışma bulunmaktadır. Bunlardan Umutlu (2011), 1998-2007 dönemini ele alan çalışmada Türkiye’de, finansal gelişme ile ekonomik büyüme arasında uzun dönemli bir nedensellik ilişkisi elde etmiştir. Buna göre, finansal derinlikteki artış, uzun dönemde ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkiye sahiptir.

İşletmelerin sayı bakımından olduğu kadar, büyüklüklerinin artması da ekonomik kalkınmayla ilişkili değişkenlerden biri olarak düşünülebilir. İşletmelere gerekli kaynakların aktarılması sürecinde, bireylerin tasarruf ile ilgili davranışları incelenmelidir. Bireylerin davranışlarının analiz edilmesi, politika oluşturan birimlerin sağlıklı karar almalarına olanak sağlayabilmektedir.

Bu bağlamda Eser (1999) çalışmasında, Türkiye için seçilmiş 20 ilde, anket yöntemi ile hane halkının tasarruf ve yatırım alışkanlıkları araştırmıştır. Anket sonuçları; Türkiye’de tasarruf eğiliminin düşük olduğunu, tasarrufların değerlendirilmesinde gayrimenkul ve altın gibi geleneksel yatırım araçlarının tercih edildiğini ve sermaye piyasalarına yönelmenin çok düşük düzeyde olduğunu göstermektedir.

Kraay (2000) çalışmasında Çin’deki hane halkının yüksek tasarruf eğilimine sahip olduğunu belirtmiş ve bunun nedenlerini araştırmıştır. Kraay, kırsal bölgelerde yaşayanların kentte yaşayanlara göre daha yüksek tasarruf yaptıklarını ifade etmiştir. Ancak gelecekteki gelir beklentilerinin artmasının kırsal tasarrufları azaltırken, kentlerdeki tasarrufları arttırdığı sonucuna ulaşmıştır.

Çin’de yüksek tasarruf eğilimine karşılık olarak, Ang (2009) Çin ve Hindistan’da hane halkının tasarruf davranışlarını 1950-2005 yıllarını kapsayan dönemde “Genişletilmiş Yaşam Döngüsü Modeli” kullanarak karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Model, bireylerin emeklilikte beledikleri

faidalar üzerine kurulmuştur. Gelirlerin büyümesi tasarrufları teşvik etmekte iken, bağımlı yaşın artması tasarrufları düşürmektedir. Enflasyon oranındaki artış, bireylerin tasarrufunu arttırmaktadır. Emeklilikte beklenen faydadaki bir artış; Çin'deki bireyleri emeklilik reformundan dolayı uzun dönemde Hindistan'a kıyasla tasarruftan uzaklaştırırken, Hindistan'da hem kısa hem de uzun dönemde tasarrufları canlandırmaktadır.

Jongwanich'in (2010) yaptığı çalışma, Tayland'da hane halkının tasarruflarını belirleyen etkenleri ortaya çıkarmıştır. 1960 ile 2004 yılları arasındaki dönemi kapsayan çalışmaya göre, devlet hane halkı tasarrufları üzerinde ana etken durumundadır. Ekonomik büyüme, enflasyon ve ticaret koşulları özel tasarrufları pozitif etkilemekte, banka kredilerindeki artış ise tasarruf oranlarını düşürmektedir.

Lu ve Deng (2009) Çin halkının bireysel finansal yatırımları ile makro ekonomik gelişme arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmaya göre, kişisel yatırımların milli gelir, faiz oranları ve emtia fiyatları ile aralarında yüksek korelasyona sahip oldukları görülmüştür. Diğer taraftan, işsizlik oranlarındaki değişim ile kişisel finansal yatırımlar arasında çok düşük bir korelasyon elde edilmiştir.

Bayazıt (2008) Ankara ilinde yaptığı anket çalışmasında, öğrenim düzeyinin artmasının tasarruf ve finansal yatırımları arttırdığı bulgusuna ulaşmıştır. Çalışmanın bulgularına göre, aileler yatırımlarını en çok gayrimenkul, döviz, altın ve vadeli mevduat seçeneklerinde değerlendirmektedir.

Bozkuş ve Üçdoğruk (2007) Türkiye'de hane halkı tasarruf tercihleri üzerine etki eden faktörleri incelemiştir. Hane halkı tasarruf eğiliminin genel olarak, hane halkı reisinin yaşı, eğitim durumu, gelir düzeyi ile yakın ilgili olduğu görülmüştür.

Marangoz ve Uluyol (2010) çalışmalarında krizlerin tasarruflar üzerindeki etkisine değinmiş, bu dönemlerde bireylerin tüketimi kısarak tasarrufa yöneldiklerini belirlemiştir.

Karataş ve Gavcar (2001) Muğla ilinde bulunan bazı meslek gruplarının tasarruf eğilimlerini karşılaştırmışlardır. Çalışmaya göre, yaş ortalaması yüksek olanlar daha çok tasarruf yapmaktadır. Yatırım tercihleri; gayrimenkul, döviz, mevduat faizi, repo, hisse senedi ve yatırım fonu biçiminde sıralanmaktadır. Tasarruf ve yatırım düzeyleri meslek türlerine göre de farklılık göstermektedir.

Rijkeghem ve Üçer (2009) çalışmalarında, Türkiye'de tasarruf oranını belirleyen faktörleri araştırmışlardır. Çalışmada, Türkiye'de tasarruf oranının gelişmekte olan ülkelere göre düşük kaldığı belirtilmiştir. Bunun nedeninin son yıllarda artan konut fiyatları ve yaygınlaşan kredi kullanımı olabileceği vurgulanmıştır.

Bir bölge veya ülkenin finansal olarak gelişmesi, ekonomik gelişmeyi de doğurmaktadır. Bu karşılıklı gelişme, insanların yaşam standartlarını da yükseltmektedir. Finansal gelişmenin ekonomik gelişmeyi

tetiklediği bulgusuna ulaşan çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bunun yanında Yong ve Weipping'in (2010) çalışmasında olduğu gibi, bölgesel finansal gelişmişlik seviyesi ile bölgesel ekonomik gelişme arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalar da mevcuttur. Yang ve Weipping, çalışmalarında Çin'in Suzhou şehrinin finansal gelişmişlik yapısı ile ekonomik gelişmişlik seviye arasındaki ilişkiyi, Granger nedensellik analizi kullanarak incelemiştir. Çalışmaya göre, iki unsur arasında tek yönlü bir ilişki bulunmuştur. Nedensellik analizi, bölgesel finansal gelişmenin ekonomik büyümeyi teşvik ettiğini göstermektedir.

Becker (2007) ABD'de eyaletlerde demografik farklılıklardan kaynaklanan tasarruf alışkanlıklarının, banka kredi piyasasındaki dağılımları etkilediğini belirtmiştir. Becker, büyük ölçekli şehirlerin banka mevduatlarının daha büyük olduğunu, eyaletlerdeki pek çok bankanın, finansmanını yoğun biçimde mevduata dayandığını ve bunu etkileyen faktörlerin de yerel kredi arzı ve ekonomik faaliyetler olduğunu ifade etmiştir. Yerel mevduatlar, çok sayıda üretici firmanın var olmasına ve yeni işletmelerin kurulmasına etkide bulunmuştur. Dış finansman ihtiyacının yüksek olduğu sanayilerde, yerel mevduatın etkisi daha güçlü hissedilmiştir. Ancak Becker, yerel kaynakların düşük verimlilikte kullanıldığını, bunu önlemek için de ABD bankacılık sisteminde coğrafik bölümlendirme konusunda yeniden düzenlemeler yapılması gerekliliğini ileri sürmektedir.

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada Uşak ili, bireylerin tasarruflarını değerlendirdikleri finansal araçlara göre analiz edilmektedir. Bu analiz sonuçları ile illerin işletmecilik becerileri karşılaştırılmıştır.

Hedeflenen karşılaştırmanın yapılması sürecinde Özen vd. (2011) ve Baday Yıldız vd'nin (2010) çalışma sonuçları, Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumunun (URAK) (2010) "İllerin rekabet gücü araştırması" ve Ekonomik ve Dış Politika Araştırma Merkezinin (EDAM) (2009), "Türkiye İçin Bir Rekabet Endeksi" çalışmalarının bulguları kullanılmıştır. Diğer taraftan Gelir İdaresi Başkanlığı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye İstatistik Kurumu, Merkezi Kayıt Kuruluşu, Türkiye Bankalar Birliği, Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşlar Birliği ve Banka Kartları Merkezi gibi kuruluşların yıllık faaliyet raporlarındaki veriler ile internet sayfalarındaki veri tabanlarından alınan ham veriler kullanılmıştır. Kullanılan veriler 2010 yılı sonu itibari ile ortaya çıkan değerleri yansıtmaktadır. Gelir İdaresi Başkanlığı'nın 2006 yılından başlayan 5 yıllık faaliyet raporları kullanılmıştır.

İstisnai olarak, illerin geliri yerine kullanılan TÜİK verileri 2008 yılını yansıtmaktadır. Bu çalışmada kullanılan illerin geliri; Baday Yıldız vd.(2010) tarafından kullanılan hesaplama yöntemine göre, TÜİK 2008 yılı bölgesel temelli gayrisafi katma değer verilerinin, illerin 2001 yılında TÜİK tarafından açıklanan il temelindeki gelirlerine göre ağırlıklandırılması yoluyla hesaplanmıştır.

Kişi başına düşen mevduat, hisse senedi yatırımları vb. hesaplanırken 2010 yılı TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'nden (ADNKS) alınan il nüfusu kullanılmıştır.

Devlet iç borçlanma senetleri, repo, yatırım fonları ve vadeli işlemler gibi yatırım seçeneklerinin iller bazındaki dağılımına ait veriler şimdilik kurumlarca üretilmemektedir. Bu nedenle, Uşak ilini değerlendirmede bu veriler kullanılamamıştır.

3. UŞAK İLİNİN FİNANSAL TASARRUF EĞİLİMİ

Türkiye'de illerin finansal yatırım eğilimi üzerine Özen vd.(2011) tarafından yapılan çalışmada iller, tasarruf ve yatırımları etkileyeceği düşünülen nüfus yoğunluğu, gelir, eğitim düzeyi, bankacılık ve mevduat verileri, hisse senedi yatırımı verileri, altına dayalı hesaplar, kuyumcu sayıları ve işletme sayıları gibi 22 değişken kullanılarak sıralanmıştır. Çalışmada veriler, Kümeleme Analizi ve Temel Bileşenler Analizi yardımıyla analiz edilmiştir.

Yapılan çalışmada Uşak ili, finansal yatırım kabiliyeti bakımından 81 il içinde 7'inci sırada yer almıştır. Bu derecenin alınmasında etkili olan faktörler; ilde banka hesaplarında bulunan TL ve yabancı para cinsi mevduat tutarlarının yüksek olması, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası bünyesinde açılan hisse senedi hesaplarıdır.

Türkiye'de finansal yatırım eğilimi yüksek iller sırasıyla İstanbul, Ankara, Muğla, İzmir, Antalya, Bartın ve Uşak biçiminde sıralanmaktadır. Son sırada ise Muş ili yer almıştır. (Tablo 1)

Tablo 1: İllerin Finansal Yatırım Kabiliyetlerine Göre Dereceleri

Sıra	İl	Skor	Sıra	İl	Skor
1	İstanbul	9,7140	7	Uşak	1,4461
2	Ankara	6,2800	78	Ş. Urfa	-2,1559
3	Muğla	2,8509	79	Siirt	-2,2721
4	İzmir	2,5619	80	Hakkari	-2,2936
5	Antalya	2,1667	81	Muş	-2,3613

Kaynak: Özen, vd, (2011)

3.1. Banka ve Mevduatlar

Bu kısımda Uşak ilinin bankacılık sistemi içindeki yeri, mevduat hesaplarına ilişkin veriler ve mevduat-kredi ilişkisine yer verilerek incelenmektedir.

Tablo 2'de iller düzeyinde banka hesaplarında bulunan döviz tutarı büyüklüğü gösterilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi, Uşak ili her bir hesapta bulunan döviz tutarı bakımından 11.058 TL ile Türkiye'de 3'üncü sırada yer almaktadır. Bu sıralama, bu çalışmada yer alan tüm sıralamalar içinde Uşak ilinin en üst sırayı aldığı kategoridir.

Bu sıralamada, yurt dışında çalışan Uşaklı Türk vatandaşlarının açtığı hesaplar ve gönderdikleri dövizlerin etkili olduğu ileri sürülebilir. Fakat, Türkiye sınırları dışında, tüm illerden vatandaş bulunduğu bilinmekle birlikte, hangi illerden kaç kişinin yurt dışında yaşadığına dair bir veri elde edilememiştir. Bu nedenle Uşak ilinin bu sıralamada 3. sırada olmasını, sadece yurt dışından yapılan döviz transferlerine bağlamak yanlış olacaktır.

Tablo 2: Hesap Başına Döviz Mevduatı Tutarı (TL)

Sıra	İl	Döviz Tutarı TL	Sıra	İl	Döviz Tutarı TL
1	İstanbul	21.701	77	Van	2.421
2	Ankara	18.622	78	Kars	2.003
3	Uşak	11.058	79	Siirt	1.906
4	Bursa	9.473	80	Bitlis	1.821
5	İzmir	9.305	81	Şırnak	1.650

Kaynak: TBB. ve TÜİK. 2010 yılı verileri kullanılarak hesaplanmıştır.

Tablo 3 ise, bankalarda bulunan Türk Lirası cinsinden mevduatın il nüfusuna bölünmesi ile bulunan kişi başı ortalama mevduat tutarlarını göstermektedir.

Tablo 3: Kişi başına Banka TL Mevduat Tutarı

Sıra	İl	TL	Sıra	İl	TL
1	İstanbul	7.147	13	Uşak	3.140
2	Ankara	5.526	78	Ş.Urfa	356
3	İzmir	5.350	79	Siirt	338
4	Muğla	5.226	80	Muş	282
5	Antalya	3.976	81	Şırnak	241

Kaynak: TBB. ve TÜİK. 2010 yılı verileri kullanılarak hesaplanmıştır.

Tablo 3'te de görüldüğü gibi, Uşak'ta il içindeki hesaplarda bulunan TL mevduat tutarı nüfusa bölündüğünde, kişi başına 3.140 TL olduğu görülmektedir. Bu mevduat tutarı, Uşak ilini 13'üncü sıraya yerleştirmiştir.

Mevduat tutarlarını nüfusa oranlamının yanında, hesaplarda bulunan mevduatın büyüklüğü de yapılacak değerlendirme için öneme sahiptir. Tablo 4'te gösterilen değerler, il içindeki banka şubelerinde bulunan mevduatın, banka şubelerinde bulunan hesap sayısına bölünmesi ile bulunmuştur. Buna göre Uşak'ta her bir mevduat hesabında ortalama olarak 5.758 TL bulunmaktadır. Bu ortalama mevduat büyüklüğü ile Uşak tüm iller içinde 9'uncu sırayı almaktadır.

Tablo 4: Hesap başına TL Tasarruf Mevduatı Tutarı

Sıra	İl	TL	Sıra	İl	TL
1	Ankara	20.334	9	Uşak	5.758
2	İstanbul	19.252	78	Bitlis	810
3	İzmir	8.387	79	Şırnak	810
4	Muğla	7.897	80	Şanlıurfa	759
5	Antalya	6.878	81	Muş	651

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği 2010 yılı verileri kullanılarak hesaplanmıştır.

İllerde bulunan bankaların nüfusla olan ilişkisi, bankaların bir ilde şube açma-kapatma, müşteri potansiyelini değerlendirmelerine olanak verebilir. Tablo 5 iller bazında yüz bin kişi için, kaç adet banka şubesi bulunduğunu göstermektedir. Tablo 5'te de görüldüğü gibi, kişi başına en çok banka şubesi İstanbul'da bulunmaktadır. İstanbul, banka şubesi sayısı bakımından doyuma ulaşmış görünmektedir. Uşak ise yüz bin kişiye düşen on şube ile 45'inci sırada yer almaktadır. Nüfusa oranlandığında, Uşak'taki banka şube sayısının 2010 yılı sonu itibarıyla diğer illere göre az olduğu ve yeni şubeler açılması için potansiyel müşteriye sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 5: 100.000 Kişiye Düşen Banka Şube Sayısı

Sıra	İl	Şube Sayısı	Sıra	İl	Şube Sayısı
1	İstanbul	23	45	Uşak	10
2	Muğla	21	78	Van	3
3	Ankara	21	79	Şırnak	3
4	Antalya	20	80	Şanlıurfa	3
5	Artvin	18	81	Muş	3

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği (TBB)

2011 yılı içinde ilde şubesi bulunan bankalardan beş tanesinin, Uşak il merkezinde yeni şube açtıkları gözlemlenmiştir. Yeni şubelerin açılıyor olması, Tablo 5'e bağlı olarak yapılan yorumu destekler niteliktedir. Ancak, bankaların şube açmada kullanacakları başka önemli gerekçelerin olacağı akıldaki tutulmalıdır.

Fertlerin tasarruf eğilimini ölçen en önemli göstergeler; tüketim dışında kalan gelirler ve bu gelirlerle yapılan yatırımların büyüklüğüdür. Bu durumda, bir ilin yatırım eğilimini ölçmek için, yapılan yatırımın o ilin gelirin oranlanması gerekir.

Tablo 6'da il içindeki fertlerin TL mevduat tutarlarının, illerin gelirini temsil eden, 2008 yılı bölgesel kişi başı gayrisafi katma değer verilerinden üretilen il gelirin bölünmesi ile ortaya çıkan değerleri gösterilmektedir.

Tablo 6: Kişi Başına Düşen Gelirin TL Mevduatına Dönme Oranı

Sıra	İl	TL Mevduat/ Gelir- %	Sıra	İl	TL Mevduat/ Gelir- %
1	Bartın	59,71	77	Şırnak	7,68
2	Tunceli	43,39	78	Mardin	7,66
3	Uşak	39,12	79	Kilis	7,22
4	İstanbul	38,24	80	Batman	6,62
5	İzmir	36,11	81	Siirt	6,19

Kaynak: TBB, TÜİK verilerinden türetilmiştir.

Tablo 6, Uşak halkının gelirinin ne kadarını bankaya yatırdığını göstermektedir. Gelirin mevduata dönme oranı; kişi başı TL mevduatın, kişi başı gelire oranlanması ile elde edilmiştir.

Tablo 6'ya göre Uşak ili, gelirin göre yüksek oranda mevduata sahiptir. Bu sıralama Uşak ilinin tasarruf eğiliminin yüksek olduğunu

göstermektedir. Uşak halkı 100 TL gelirine karşılık olarak 39,12 TL mevduata sahiptir. Bu oran ile Uşak, mevduat bakımından finansal yatırım eğilimi en yüksek 3'üncü il konumundadır.

Diğer taraftan Uşak ili, il içinde bankalarda toplanan mevduatın, yine il içinde krediye dönme oranı bakımından oldukça geri planda kalmaktadır. Türkiye Bankalar Birliği (2010) raporuna göre; Uşak ili, mevduatın krediye dönme oranı bakımından 81 il içinde 78'inci sırada bulunmaktadır. Uşak'ta toplanan mevduatın yaklaşık %66'sı il içinde işletmeler veya fertler tarafından kredi olarak kullanılmaktadır. Kredi kullanımının az olması, Uşak'taki işletmelerin faaliyetlerinin finansmanını ağırlıklı olarak, öz sermayeleri ile gerçekleştirdiğini göstermektedir. Bu da, ildeki işletmelerin borçlanmanın yaratacağı kaldıraç etkisinden, yeterince faydalanmıyor olduklarını işaret etmektedir.

3.2. Hisse Senedi ile İlgili Yatırımlar

Hisse senedi yatırımları, diğer bir finansal yatırım seçeneğidir. İMKB bünyesindeki işletmelere aracı kurumlar aracılığı ile hisse senetleri alınarak ortak olunabilmektedir.

Tablo 7 il bazında bulunan İMKB hesap sayısının nüfusa oranlanması ile elde edilmiştir. Buna göre, nüfusa kıyasla en çok hisse senedi yatırımcısının bulunduğu iller: Karabük, İzmir, Ankara, İstanbul ve Balıkesir olarak sıralanmıştır. Uşak bu sıralamada sekizinci sırada yer alırken, her 10.000 kişiden 178'i İMKB'de hesap açtırarak hisse senedi yatırım yapmış durumdadır.

Karabük ili, ilde bulunan Kardemir Demir Çelik fabrikasının etkisiyle ilk sırada yer almaktadır. Uşak ilinin 8'inci sırada yer almasına etki eden faktörlerden birisinin, il içinde kurulu olan Uşak Seramik AŞ. olduğu söylenebilir.

Tablo 7: 10.000 Kişiye Düşen Hisse Senedi (Borsa) Yatırımcısı Sayısı

Sıra	İl	10.000 Kişi Başına Borsa Yatırımcısı	Sıra	İl	10.000 Kişi Başına Borsa Yatırımcısı
1	Karabük	615	8	Uşak	178
2	İzmir	255	78	Şırnak	18
3	Ankara	254	79	Ağrı	16
4	İstanbul	249	80	Şanlıurfa	15
5	Balıkesir	194	81	Muş	12

Kaynak: MKK ve TÜİK verilerinden yararlanılarak hesaplanmıştır.

Hisse senedi yatırımlarının nüfusa oranlanması yanı sıra, borsaya yatırılan tasarrufların gelir içinde ne kadar yer tuttuğunu da görmek gerekir. Tablo 8'deki değerler, fertlerin İstanbul Menkul Kıymetler Borsa'sı hesaplarında bulunan parasal büyüklüklerinin, gelire bölünmesi ile ortaya çıkarılmıştır.

Tablo 8: Gelirin Borsa Yatırımına Dönme Oranı

Sıra	İl	Kişi başı Borsa Yatırımı / Gelir	Sıra	İl	Kişi başı Borsa Yatırımı / Gelir
1	İstanbul	6,38	64	Uşak	1,22
2	Hatay	6,32	78	Manisa	0,81
3	Gaziantep	5,11	79	Kocaeli	0,64
4	Düzce	5,09	80	Bilecik	0,61
5	Mardin	4,92	81	Kırklareli	0,57

Kaynak: MKK ve TÜİK verilerinden Yararlanılarak Hesaplanmıştır.

Tablo 8'e göre Uşak ili borsa yatırımlarına gösterilen eğilim bakımından 64'üncü sıradadır. Uşak ilinde her bir kişinin 100 TL gelire karşılık 122 TL borsa yatırımı bulunmaktadır. Bu, tutarın gelire oranı %122 olarak da ifade edilebilir.

Tablo 7'ye göre Uşak ili yatırımcı sayısı bakımından üst sıralarda yer almıştır. Ancak, bu yatırımcıların borsa hesabındaki yatırım tutarlarının da incelenmesi borsa yatırım eğilimini netleştirmek için faydalıdır. İlin borsa hesaplarında bulunan hisse senedi değerleri hesap sayısına bölünmüş ve Tablo 9 ortaya çıkmıştır.

Tablo 9: Hesap Başına Borsa Yatırımı Tutarı

Sıra	İl	TL	Sıra	İl	TL
1	İstanbul	119.153	75	Uşak	9.813
2	Hatay	53.143	78	Hakkari	8.973
3	Ankara	39.399	79	Muş	8.006
4	Gaziantep	34.282	80	Ardahan	7.734
5	Adana	27.757	81	Kars	6.924

Kaynak: www.mkk.com.tr verilerinden türetilmiştir.

Hesap başına borsa yatırım büyüklüğünde İstanbul 119.153 TL ile ilk sırada yer almaktadır. Uşak ise, 9.813TL yatırım ile 75'inci sırada yer bulmuştur.

Son 3 tablo verileri; Uşak halkının genel olarak diğer illere kıyasla İMKB'de daha çok hesap açtığını göstermekle birlikte, riskli gördüğü borsa yatırımlarına ayırdıkları fonları düşük tuttuklarını göstermektedir.

3.3. Kıymetli Maden Yatırımları

Kıymetli maden yatırımları dendiğinde; altın, gümüş, elmas gibi değerli metallere yapılan yatırımlar akla gelmektedir.

Tablo 10'da illerin 10.000 kişi başına kaç adet kıymetli maden hesabı (altın) olduğuna dair bir sıralama verilmiştir. Bu sıralamada Uşak ili 35'inci sırada yer almıştır. 10.000 kişide 51 kişi, %0,5 (binde beş) gibi bir orana karşılık gelmektedir. Buna göre Uşak halkının diğer illerin çoğundan daha fazla altın yatırımı yaptığı anlaşılmaktadır. Tabloda, Edirne ve Kırklareli ilk iki sırayı almıştır.

Tablo 10: 10.000 Kişiyeye Düşen Kıymetli Maden Hesap Sayısı

Sıra	İl	Hesap Sayısı	Sıra	İl	Hesap sayısı
1	Edirne	230	35	Uşak	51
2	Kırklareli	127	78	Siirt	17
3	Bayburt	119	79	Batman	14
4	Artvin	118	80	Şanlıurfa	11
5	Yalova	97	81	Bingöl	8

Kaynak: TBB verilerinden yararlanılarak hesaplanmıştır.

Ancak halkın altın yatırımlarını sadece bankalardaki hesap sayısı ile ölçmek mümkün değildir. Önemli oranlarda “yastık altı” olarak adlandırılan altın yatırımı olduğu göz önüne alınmalıdır. Gerçek altın yatırımları anket türü çalışma ile ortaya çıkarılabilir.

Her bir hesap başına yapılan altın vb. yatırım tutarı da bir diğer önemli göstergedir. Hesap başına düşen kıymetli maden yatırım tutarını gösteren Tablo 11’e göre, İstanbul ve Ankara ilk iki sırada yer almaktadır. Uşaklı yatırımcıların hesaplarında ortalama 357 TL tutarında altın bulunmaktadır. Bu tutar ile Uşak 19’uncu il olmuştur.

Tablo 11: Hesap Başına Kıymetli Maden Tutarı

Sıra	İl	TL	Sıra	İl	TL
1	İstanbul	1,048	19	Uşak	357
2	Ankara	877	78	Edirne	105
3	Kütahya	478	79	Kilis	85
4	Kocaeli	430	80	Ardahan	68
5	Adana	405	81	Bayburt	49

Kaynak: TBB verilerinden yararlanılarak hesaplanmıştır.

Tablo 10 ve Tablo 11 incelendiğinde hesap sayısına kıyasla hesap başına kıymetli maden yatırım tutarı bakımından Uşak ilinin daha üst sıralarda yer aldığı görülmektedir.

Halkın sahip olduğu fiziki altın yatırımlarının tutarını tam olarak öğrenmek oldukça zordur. Ancak, bir ilde altın yatırımına olan eğilimi ölçmede o ildeki kuyumcu sayıları bir gösterge olabilir.

Tablo 12’de her ildeki bulunan kuyumcu sayısı, il nüfusu ile ilişkilendirilerek il başına düşen kuyumcu sayısı hesaplanmıştır.

Tablo 12: 100.000 Kişiyeye Düşen Kuyumcu Sayısı

Sıra	İl	Kuyumcu Sayısı	Sıra	İl	Kuyumcu Sayısı
1	Antalya	113,68	23	Uşak	35,21
2	Muğla	111,07	78	Ağrı	8,67
3	Aydın	62,84	79	Siirt	6,98
4	İstanbul	52,26	80	Şırnak	6,51
5	Gaziantep	49,86	81	Bitlis	5,78

Kaynak: Banka Kartları Merkezi (BKM), TÜİK verileri kullanılarak hesaplanmıştır

Buna göre, 100.000 kişi başına en çok kuyumcu bulunan iller Antalya, Muğla, Aydın, İstanbul ve Gaziantep olarak sıralanmıştır. Uşak ise,

100.000 kişiye düşen 35 kuyumcu ile en çok kuyumcuya sahip 23'üncü il olmuştur.

4. UŞAK İLİNİN SOSYO-EKONOMİK GELİŞİMİŞLİK SEVİYESİ

Sosyo-ekonomik gelişmişlik, sadece illerin GSMH değerleri ile ölçülmektedir. Sosyo-ekonomik gelişmişlik, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından; sağlık ve uzun ömür, bilgi ve iletişim ile mallara erişim gibi faktörleri içeren beşeri sermaye endeksine göre hesaplanmaktadır. (Baday Yıldız, vd., 2010)

Türkiye'de Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) iller bazındaki son araştırmasını 2003 yılında yayınlamıştır. Bu tarihten sonra da araştırmacılarca illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine dair farklı yayınlar yapılmıştır.

Sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesinin hesaplanmasında, finansal yatırım hesaplamalarında kullanılan verilerden de bazıları kullanılmaktadır. Bu veriler özellikle bankacılık ile ilgili veriler üzerinde toplanmıştır.

Bu bağlamda, sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyin artmasında illerin finansal güçlerinin de ilişkili olabileceğini vurgulamak yerinde olacaktır. Çalışmanın ilk kısmında yer alan finansal tasarruf-f finansal yatırım açısından gelişmiş olan illerin, sosyo-ekonomik bakımdan da gelişmiş olması beklenebilir.

2003 yılında DPT tarafından yapılan sosyoekonomik gelişmişlik araştırmasına göre; ilk üç sırayı İstanbul, Ankara ve İzmir alırken, Uşak 30'uncu sırada yer almaktadır. Son 3 sırayı ise, Bitlis, Ağrı ve Muş almıştır.

Albayrak tarafından yapılan (2005) çalışmasında ise ilk sıra; İstanbul, İzmir, Ankara biçiminde oluşmuştur. Bu çalışmada da Uşak 30'uncu sırada yer almıştır. Şırnak, Ağrı, Hakkari ise son üç sırada yer almıştır.

Baday Yıldız, vd.,(2010) tarafından yapılan çalışma, Türkiye'de illerin Sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyelerini araştıran son çalışmadır. Bu çalışmaya göre oluşan sıralama ve skor değerleri Tablo 13'te yer almaktadır. Albayrak'ın çalışmasındaki sıralamaya göre, ilk üç sırada ciddi bir değişim olmamıştır. Uşak; Albayrak'ın çalışmasında 30'uncu sırada iken, Baday Yıldız vd.'nin çalışmasında bir basamak yükselerek 29'uncu sırayı almıştır.

Tablo 13: İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması

Sıra	İl	Skor	Sıra	İl	Skor
1	İstanbul	17,1245	29	Uşak	1,1997
2	Ankara	13,3247	78	Şırnak	-6,3983
3	İzmir	9,2423	79	Hakkari	-6,4263
4	Kocaeli	8,5219	80	Ağrı	-6,5364
5	Bursa	5,7950	81	Muş	-6,6496

Kaynak: Baday Yıldız, vd. (2010)

Finansal açıdan Uşak ili 7'inci sırada yer almasına karşılık, sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında 29'ncu sıradadır.

Ancak, gelişmişlik tek başına halkın çabaları ile ortaya çıkabilecek bir olgu değildir. Devlet yapacağı yatırımlar, uygulayacağı teşvik gibi önlemler ile bir bölgenin yapısını belirleyebilir.

Bu bakımdan kamu yatırımlarının illere göre dağılımını incelemek, faydalı bir yorum için gereklidir. 2010 yılı kamu yatırımları incelendiğinde (DPT, 2010) Uşak'ta, kişi başına düşen kamu yatırımı tutarının 122 TL olduğu görülmektedir. Bu yatırım tutarı ile Uşak ili 81 il içinde 73'üncü sırada yer almıştır. 122 TL'lik kamu yatırımı, Uşak ilinin diğer illere göre devlet desteğinden oldukça yoksun olduğunu göstermektedir. Bu da ilin gelişmesi üzerinde kamunun yeterli katkıyı yapmadığını göstermektedir.

5. UŞAK İLİNİN İŞLETMECİLİK BECERİSİ

Bir ilin işletmecilik bakımından ileri düzeyde olup olmadığını belirlemede; ildeki işletme sayısı, işletmelerin yaşam süreleri, işletmelerin ortaklarının sayıları, yeni kurulan işletme sayısı ve işletmelerin ilde yarattıkları katma değer, niceliksel göstergeler arasında sayılabilir.

Bu çalışmada esas olarak, Uşak ilindeki işletmeciliğin durumu ön plandadır. Bununla birlikte, illerin işletmecilik ve ticaretinin seyri, ekonomik ve sosyal yapıdaki gelişmeleri de içeren, makro ve mikro bakış açısıyla yapılan iki çalışma da, bu çalışma konusunu ilgilendiren kısımları nedeniyle incelemeye alınmıştır.

Bu çalışmalardan ilki, Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu (URAK) tarafından yapılan İllerarası Rekabetçilik Endeksi 2009-2010, ikincisi ise Ekonomi ve Dış Politika Araştırmaları Merkezi'nin (EDAM) Türkiye İçin Bir Rekabet Endeksi 2009 raporlarıdır.

URAK raporunda rekabetçilik endeksinin hazırlanması aşamasında dört alt ana değişken kullanılmıştır. Bunlar; Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi (BSYK), Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik (MBY), Ticaret Becerisi ve Üretim potansiyeli (TBÜP) ve Erişilebilirlik (E) olarak sıralanmaktadır. URAK, illerin rekabet düzeylerini gösteren çalışmayı 2008, 2009 ve 2010 yılları için ayrı ayrı yapmıştır.

42 adet değişken kullanılarak belirlenen rekabet endeksine göre yapılan sıralama Tablo 14'te görülmektedir.

Tablo 14: İller arası Rekabet Endeksi (2009-2010)

Sıra	İl	Skor	Sıra	İl	Skor
1	İstanbul	86,01	40	Uşak	17,20
2	Ankara	49,73	78	Ardahan	7,18
3	İzmir	42,72	79	Ağrı	6,33
4	Bursa	35,10	80	Şırnak	6,31
5	Kocaeli	32,82	81	Hakkari	6,23

Kaynak: URAK, 2010

Uşak ili URAK tarafından yapılan üç çalışmada, rekabet gücü sıralamasında 2008 yılında 36'ncı, 2009 yılında 37'nci ve 2010 yılında da 40'inci olmuştur. Uşak ili rekabet endeksinde, 3 yıl içinde dört basamak gerilemiştir.

Uşak ili; (BSYK) alt endeksinde 2008 yılında 29'uncu iken, 2010 yılında 32'inci, (E) alt endeksinde 2008 yılında 41'inci, 2010 yılında 40'inci sırada, (MBY) sıralamasında 2008 yılında 44'üncü, 2010 yılında ise 38'inci sırada yer alarak olumlu bir gelişme sergilemiştir.

Bu çalışma için en büyük öneme sahip olan veri, TBÜP alt endeksidir. Bu endekse göre 2010 yılında ilk üç sırada İstanbul, Ankara ve İzmir yer alırken, Uşak 57'inci sırayı alabilmiştir. Uşak ilinin 2008 ve 2009 yıllarındaki sıraları, 31'incilik ve 50'ncilik olmuştur. Bu endekse göre, Uşak ticaret becerisi bakımından önemli derecede gerilemiştir.

Diğer taraftan EDAM tarafından 2008 yılı verileri kullanılarak illerin rekabet gücü sıralaması araştırması yapılmıştır. EDAM (2009) araştırmasına göre Uşak, rekabet gücü sıralamasında 28'inci sırada yer almıştır. Aynı yıl URAK raporuna göre Uşak ili 36'ncı sırada bulunmaktadır.

Uşak ili EDAM'ın araştırmasında alt endekslerden; Ekonomik Etkinlik ve Canlılık Endeksine (EECE) göre 54'üncü, Emek Piyasaları Endeksine (EPE) göre 26'ncı, İnsani Sermaye Endeksine (ISE) göre 34'üncü, Yaratıcı Sermaye Endeksine (YSE) göre 25'inci, Sosyal Sermaye Endeksine (SSE) göre 25'inci ve Fiziki Altyapı Endeksine (FAE) göre de 19'uncu sırayı almıştır.

EDAM araştırmasında en dikkat çeken sonuç; Uşak ilinin (EECE) göre 54'üncü sırada, (FAE) göre de 19'uncu sırada yer almasıdır. Buna göre ilin yeterli altyapı olanaklarına sahip olmasına rağmen ticaret ve sanayi yeteneği bakımından istenen düzeyde olmadığı ortaya çıkmaktadır. Bu sonuç URAK raporunda ilin (TBÜP)'ni gösteren alt endeks sıralaması (40'inci sıra) ile uyum göstermektedir.

İlin ticaret becerisini gösterebilecek bir ipucu olarak kişi başına düşen işletme sayısı Tablo 15'te gösterilmiştir. Tablo 15'de illerde bulunan işletme sayıları nüfus ile ilişkilendirilmiş ve her 100 kişi için ilde kaç adet işletme olduğu hesaplanmıştır.

Tablo 15: 100 Kişiye Düşen İşletme Sayısı¹

Sıra	İl	İşletme Sayısı	Sıra	İl	İşletme Sayısı
1	İstanbul	5,00	26	Uşak	2,75
2	Muğla	4,92	78	Siirt	0,90
3	Antalya	4,70	79	Muş	0,85
4	İzmir	4,06	80	Hakkari	0,81
5	Ankara	4,02	81	Ağrı	0,79

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı 2010 Faaliyet Raporu , www.gib.gov.tr Kurumlar vergisi ve gelir vergisi beyanname verilerinden türetilmiştir.

¹ İllerde bulunan işletme sayıları 2010 yılı sonu için Kurumlar Vergisi ve Gelir Vergisi beyanname verileri ile işletmelerin toplamını göstermektedir. Basit usulde vergilendirilenler hesaplama dahil edilmemiştir.

100 kişiye düşen işletme sayılarına göre Uşak ili 100 kişilik nüfus başına en çok işletmeye sahip 26'ncı il konumundadır.

Bu konum, Uşak ilinin finansal yatırım eğilimini gösteren sıralamaya göre kötü, sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasına göre iyi konumda olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak, burada dikkati çeken konu; işletme sayısı açısından makul konumda bulunan ilin, URAK'ın raporunda ifade edildiği üzere mevcut gücünü kaybediyor olmasıdır.

Uşak ili URAK raporuna göre ticaret becerisi ve üretim potansiyeli endeksinde gerilemektedir. Uşak ili 5084 sayılı kanun ile yatırım teşvik kapsamında bir il olmasının yanı sıra, finansal göstergeleriyle de işletmecilik becerisinin artması için gerekli potansiyele sahiptir. Bu bağlamda, sahip olunan olanaklara rağmen, beklenen sonuçların yeterince alınmadığı söylenebilir.

Yukarıda yapılan tespitleri desteklemek için, ildeki açılan-kapanan işletmelere dair verileri incelemek faydalı olacaktır.

Tablo 16'da Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği verilerine göre, açılan-kapanan işletmelere ilişkin verilerden yola çıkılarak hesaplanan işletme sayısındaki net artış tutarları, şirketler ve gerçek kişi işletmeler bazında gösterilmiştir.

Tablo 16:2010 Yılı İllere Göre Açılan Şirket / Gerçek Kişi İşletme Sayıları

Sıra	İl	Açılan Şirket (Net) ²	Sıra	İl	Açılan Gerçek Şahıs İşletmesi (Net) ³
1	İstanbul	4.639	1	İstanbul	12.947
2	Ankara	2.701	2	Ankara	5.251
3	Antalya	1.424	3	İzmir	1.009
66	Uşak	46	78	Uşak	- 497
80	Ardahan	6	80	Antalya	- 610
81	Bayburt	4	81	Siirt	- 860

Kaynak: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, www.tobb.org.tr

Tablo 16'ya göre Uşak ilinde tasfiye halinde olan ve kapanan işletmeler çıkarıldıktan sonra faaliyete geçen net şirket sayısı 46'dır. Bu sayı ile Uşak tüm iller içinde 66. sırada yer almaktadır. Gelir vergisine tabi işletme sayısı ise net olarak 497 azalma göstermiştir. Bu sonuç, ildeki girişimciliğin zayıfladığı konusundaki yargıyı desteklemekte ve ayrıca, işletmecilikte bir dönüşümün yaşanmakta olduğu konusunda ipuçları vermektedir.

2010 yılı içinde net olarak açılan işletme sayılarının ildeki mevcut işletme sayısına oranlanması ile elde edilen Tablo 17 de bu yargıyı desteklemektedir.

² Açılan şirket sayısından kapanan ve tasfiye halindeki şirket sayısı çıkarılarak hesaplanmıştır. Uşak için: 110- (31+33) = 46

³ Gerçek usulde gelir vergisine tabi açılan işletme sayısı ile, Gerçek usulde gelir vergisine tabi kapanan işletme sayısının farkı alınarak hesaplanmıştır. Uşak için: 127-624 = -497

Tablo 17’de her ilde net olarak açılan şirket sayısının o ildeki şirket sayısına oranına bakıldığında ilk sıralarda, işletmecilik ve sosyo-ekonomik açıdan çok geri sıralarda bulunan Batman, Diyarbakır gibi illerin olduğu görülmektedir. Uşak ili ise, 77’inci sıra ile düşük denebilecek bir ivmeye sahiptir. Tablo 17’ye göre Uşak ilinde gerçek usulde vergiye tabi işletme sayısı ciddi bir azalma göstermiştir.

İşletmeciliğin durumunu daha da netleştirmek için illerin yarattığı katma değer göstergesi olarak kişi başına düşen vergi hesaplanmış ve Tablo 18’de gösterilmiştir. Tablo 18’e göre Uşak ili kişi başı vergi sıralamasında 38’inci sırada bulunmaktadır. Uşak ili kişi başına düşen işletme sayısı bakımından 26’ncı sırada olduğunu tekrarlayacak olursak, ortaya çıkan kişi başı vergi sıralamasının beklenenden düşük olduğu görülmektedir. Bu durum, Uşak’taki işletmelerin diğer illerdeki işletmelere kıyasla daha az değer yarattığını gösterebilecek bir ipucudur.

Tablo 17: 2010 Yılında Açılan Şirket ve Gerçek Kişi İşletmelerinin Mevcut İşletme Sayısına Oranları

Sıra	İl	Net Açılan Şirket/ İldeki İşletme Oranı %	Sıra	İl	Net Açılan Gerçek Şahıs İşletmesi/ İldeki İşletme Oranı
1	Batman	3,13	1	Ankara	2,73
2	Diyarbakır	2,92	2	Denizli	2,10
3	Mardin	2,50	3	İstanbul	1,95
77	Uşak	0,49	79	Uşak	-5,35
80	Bartın	0,34	80	Bitlis	-13,36
81	Bayburt	0,31	81	Siirt	-31,90

Kaynak: TOBB ve GIB4 verileri kullanılarak hesaplanmıştır.

Tablo 18: Kişi başına Vergi Tahakkuku

Sıra	İl	TL	Sıra	İl	TL
1	Kocaeli	19.242,97	38	Uşak	943,23
2	İstanbul	8.740,47	78	Bingöl	381,04
3	Ankara	7.736,02	79	Bitlis	317,35
4	İzmir	6.763,03	80	Ağrı	286,63
5	Mersin	3.129,63	81	Muş	284,65

Kaynak: GİB ve TÜİK verileri kullanılarak hesaplanmıştır.

Tablo-19’da ise, Uşak ilinin tüm kazanç türleri itibarıyla son altı yıllık vergisel kazanç bildirim tutarları ve yıllar itibarıyla değişim oranları gösterilmiştir.

Tablo 19: Uşak İli Yıllara Göre Vergi Tahakkuku

Yıllar	Vergi Tahakkuku TL	Artış Oranı %
2006	186.826.623	22,41
2007	203.949.241	9,16
2008	231.737.106	13,62
2009	264.874.122	14,30
2010	318.829.278	20,37

Kaynak: GİB. Yıllık Faaliyet Raporları kullanılarak hesaplanmıştır.

⁴ Gelir İdaresi Başkanlığı Faaliyet Raporları, www.gib.gov.tr

İşletmelerin gerçek performanslarını görebilmek için Tablo 20 ve Tablo 21’de işletmelerin bildirimlerinden oluşan kurumlar vergisi beyanname bilgileri ve gelir vergisine tabi işletmelerin gelir beyanamesi bilgileri gösterilmiştir.

Tablo 20 incelendiğinde şirketlerin yıllara göre verdikleri beyanname sayılarının %0,47 ile %1,84 oranları arasında değişen oranlarda artış gösterdiği görülmektedir. Ancak incelenen dönemde, küresel krizin ortaya çıkmaya başladığı 2008 yılı dışında, beyanname bildirilen kazanç tutarlarının, açıklanan enflasyon oranlarının oldukça üstünde olduğu görülmektedir.⁵ Kazanç bildirim tutarlarının artmasındaki temel neden şirket sayısının artması değildir. Bunun nedeni; beyanname sayılarının küçük sayılabilecek oranlarda değişmesine rağmen, kazanç bildirim tutarlarındaki artışın nispeten yüksek oranlarda gerçekleşmiş olmasıdır.

Tablo 20: Uşak İli Kurumlar Vergisi Beyanamesi ve Matrah Tutarları

Yıllar	Beyanname Sayısı	Artış Oranı	K.V. Beyan Tutarı TL	Artış Oranı
2006	1.498	% 1,84	37.285.360	% 37,01
2007	1.505	% 0,47	48.119.884	% 29,06
2008	1.529	% 1,59	50.535.566	% 5,02
2009	1.544	% 0,98	75.084.023	% 48,58
2010	1.571	% 1,75	89.015.899	% 18,56

Kaynak: GİB. Yıllık Faaliyet Raporları kullanılarak hesaplanmıştır.

Tablo 21’de Uşak ilinde yıllara göre, gerçek usulde vergiye tabi işletmelerin verdiği gelir vergisi beyanname sayıları ve değişim oranları ile yıllara göre beyanname ile bildirilen kazanç tutarları gösterilmiştir. Tabloya göre genel olarak beyanname sayısı yıllar itibariyle azalmaktadır. Buna karşılık krizin etkisini gösterdiği yıl ortaya çıkan azalma dışında beyan tutarları artış göstermektedir. Ancak, bu artış TÜİK tarafından açıklanan enflasyon rakamlarına göre yüksek bir artışı göstermekten uzaktır.

Tablo 21: Uşak İli Gelir Vergisi Beyanamesi ve Matrah Tutarları

Yıllar	Beyanname Sayısı	Artış Oranı	G.V. Beyan Tutarı TL	Artış Oranı
2006	8.055	% 0,98	52.291.491	% 19,30
2007	8.003	% -0,65	57.922.061	% 10,77
2008	7.973	% -0,37	56.120.854	% -3,11
2009	7.788	% -2,32	61.676.713	% 9,90
2010	7.727	% -0,78	67.949.385	% 10,17

Kaynak: GİB. Yıllık Faaliyet Raporları verileri kullanılarak hesaplanmıştır.

⁵ Üretici Fiyat Endeksi 2006-2010 yıl sonları itibariyle sırasıyla yıllık olarak %11,58, %5,94, %8,11, %5,93 ve 8,87 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 21, gerçek usülde vergiye tabi işletme sayılarının yıllara göre azalış eğiliminde olduğunu göstermektedir. Bildirilen kazançlar ise, kapanan işletmelerin payının diğer işletmelerce paylaşıldığını ortaya koymaktadır.

Tablo 20 ve Tablo 21 birlikte değerlendirildiğinde şu yargıya ulaşmak mümkündür: Uşak'taki işletmelerin yapısında değişim yaşanmaktadır. Küçük işletmeler gücünü kaybetmektedir. Diğer taraftan da şirket sayısında küçük oranlarda artış olmakta, şirketler küçük işletmelerin yerini almaktadır.

Yaşanan bu tür bir değişimin yanında, mevcut şirketler büyüme eğilimindedir.

Sonuç olarak; Uşak ilinin finansal birikim anlamında Türkiye'de iyi bir konumda olduğu vurgulanmıştır. Bu birikimin yerel bazda ekonomik yapıya, girişimcilik ve ticaret becerisine katkısı beklenen seviyeye ulaşmamıştır. Bulgular, bireylerin risk alarak yeni işletmeler kurma eğilimlerinin yüksek olmadığına işaret etmektedir.

6. SONUÇ

Çalışmada bir ilin finansal piyasalara katılım bakımından güçlü, finansal tasarruf eğilimi yüksek olması ile ilin sosyo-ekonomik gelişmişlik ve işletmecilik becerileri arasında bağlantı incelenmiştir.

Uşak ili, özellikle döviz ve Türk Lirası banka mevduatlarındaki ciddi boyuttaki tasarruflarının etkisi ile illerin finansal yatırım eğilimi sıralamasında, yedinci sıra gibi çok üst bir konumda yer almıştır.

Uşak ili sosyo ekonomik gelişmişlik sıralamasında 29'uncu sırada yer almaktadır. Bu sıralamanın da Türkiye'deki diğer illeri göz önüne aldığımızda çok kötü sayılmayacak bir yer olduğu söylenebilir.

Uşak, rekabet gücüne ilişkin sıralamalardan URAK raporunda 40'inci sırada, EDAM raporunda 28'inci sıradadır. Böyle olmakla birlikte, ticaret becerisini gösteren sıralamalardan URAK raporunda 57'nci sırada, EDAM raporunda 54'üncü sıralarda yer almaktadır.

İlde bulunan işletme sayıları nüfusa oranlandığında, Uşak 26'nci sırada yer almaktadır. Bu değer, Uşak ili için makul bir düzeyi yansıtmaktadır. Ancak, üzerinde durulan esas konu ildeki işletmeciliğin gösterdiği eğilimdir. Son yıllarda açılan – kapanan işletmelerle ilgili verilere bakıldığında, Uşak ilinde işletmeciliğin bir değişim sürecinde olduğu görülmektedir. İlde; diğer illerle kıyaslandığında, kurulan şirket sayısının mevcut şirket sayısına göre, çok fazla olmadığı söylenebilir. Şirketleşme oranındaki eğilim bakımından Uşak ili 66'nci sırada yer almaktadır. Uşak ilinde 2010 yılında 110 şirket kurulurken, 31 şirket kapanmış, 33 şirket de tasfiye halinde bulunmaktadır. Diğer taraftan gelir vergisine tabi işletme sayısındaki değişim bakımından, Uşak ili kötü bir performans sergilemektedir. İlde 2010 yılında açılan, gelir vergisi beyannamesi veren işletme sayısı, kapananlardan 497 adet daha azdır.

Son 5 yıl içinde gerçek usulde vergiye tabi işletmelerin yarattıkları gelirlerde, yavaş sayılabilecek bir artış yaşanmıştır. Buna karşılık kurumlar vergisi beyannamesi veren şirketlerin bildirdikleri kazançlar, çok daha yüksek oranlarda artış göstermiştir.

Buna göre; Uşak ilinde işletmeler değişim sürecinde olup, küçük işletmeler ağırlığını kaybederken, onların payını şirketler almaktadır. İlde mevcut olan finansal birikimin, girişimcilik üzerinde çok fazla itici bir güç olmadığını anlaşılmaktadır.

KAYNAKLÇA

1. ALBAYRAK Ali Sait, “Türkiye’de İllerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Düzeylerinin Çok Değişkenli İstatistik Yöntemlerle İncelenmesi”, ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi Cilt 1, Sayı 1, 2005.
2. ANG James, “Household Saving Behaviour in an Extended Life Cycle Model: A Comparative Study of China and India” *The Journal of Development Studies*, Vol. 45, No. 8, 1344-1359, September 2009
3. BADAY YILDIZ Ezgi, SİVRİ Uğur, BERBER Metin, “Türkiye’de İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (2010)”, *Uluslararası Bölgesel Kalkınma Sempozyumu 7-9 Ekim 2010 Yozgat*
4. BAYAZIT HAYTA Ateş, “Ailelerin Tasarruf ve Yatırım Eğilimlerinin İncelenmesi”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt. 16, No. 2, Ekim 2008
5. BECKER, Bo. "Geographical Segmentation of U.S. Capital Markets." *Journal of Financial Economics* 85, no. 1 (July 2007): 151-178.
6. BOZKUŞ Sezer, ÜÇDOĞRUK Şenay, “Hanehalkı Tasarruf Tercihleri – Türkiye Örneği”, 8. Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi, 24-25 Mayıs 2007, İnönü Üniversitesi, Malatya
7. EDAM–Ekonomik ve Dış Politika Araştırma Merkezi, Türkiye İçin Bir Rekabet Endeksi, EDAM ve Deloitte Türkiye ortak yayını, Şubat 2009
8. ESER Rüya, Hanehalkı Tasarruf ve Yatırım Eğilimleri Anketi Sonuçları 1996, Sermaye Piyasası Kurulu, Yay. No. 133, Ankara, 1999
9. JONGWANICH Juthathip, “The Determinants of Household and Private Savings in Thailand”, *Applied Economics*, 2010, 42, 965-976
10. KARATAŞ Muhammed, GAVCAR Erdoğan, “Bazı Meslek Gruplarının Tasarruf Eğiliminin Araştırılması (Muğla İli Örneği)”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 3, S.2, 2001
11. KRAAY Aart, “Household Savings in China”, *The World Bank Economic Review*, Vol. 14, No. 3, Sep., 2000, pp. 545-570
12. LU Ye-ting, DENG Jin, “Analysis on Correlation between Personal Financial Investment and Macroeconomic Development in China”, *Canadian Social Science*, Vol.5, No.6, 2009

13. MARANGOZ Mehmet, ULUYOL Osman, “Küresel Ekonomik Krizin Tüketicilerin Harcama ve Tasarruf Eğilimleri Üzerine Etkilerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S. 45, s.82-96, 2010
14. ÖZEN Ercan, HAMARAT Bahattin, VURUR N. Serap, “Türkiye’de İllerin Finansal Faaliyetlere Katılım Eğilimlerine Göre Derecelendirilmesi” 15.Ulusal Finans Sempozyumu, Malatya, 12-14 Ekim 2011
15. RIJCKEGHEM Carolina Van, ÜÇER Murat, Türkiye’de Tasarruf Oranı’nın Evrimi ve Başlıca Belirleyicileri: Doğru Politikalar İçin Çıkarılacak Dersler, *Ekonomik Araştırma Kurumu*, Yayın No: EAF-RR/09-02, Yayın No: TÜSİAD-T/2009-02/482, Haziran 2009
16. UMUTLU Gökür, “Finansal Gelişme ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği (1998-2007)”, *Prof.Dr.Sadık KIRBAŞ’a Armağan Kitap*, Editörler: Mustafa KOÇAK, Suat TEKER, Okan Üniversitesi, s.262-272, Eylül 2011
17. YONG Liu, WEIPPING Li, “Regional Financial Development and Regional Economic Growth: An Empirical Analysis of Suzhou City, China”, *Chinese Geographical Science*, Vol.20, No.3, p.269-274, 2010
18. İllerin Rekabetçilik Endeksi 2009-2010, Uluslar arası Rekabet Araştırmaları Kurumu (URAK) 2010
19. İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, Yayın No Dpt 2671, (2003)
20. Türkiye Bankalar Birliği İnternet Adresi, <http://www.tbb.org.tr>
21. Merkezi Kayıt Kuruluşu İnternet Adresi, <http://www.mkk.com.tr>
22. Türkiye İstatistik Kurumu İnternet Adresi, <http://www.tuik.gov.tr>
23. Banka Kartları Merkezi İnternet Adresi, <http://www.bkm.com.tr>
24. Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşlar Birliği İnternet Adresi, <http://www.tspakb.org.tr>
25. Gelir İdaresi Başkanlığı İnternet Adresi, <http://www.gib.gov.tr>
26. Devlet Planlama Teşkilatı İnternet Adresi İnternet Adresi, www.dpt.gov.tr
27. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İnternet Adresi, <http://www.tcmb.gov.tr>